

Változás

„Félremagyarázott és elhallgatott igazság! egy
aljas kor aljas titkai”

Magyari Martina Krisztina

2016. 03. 14.

A kor, amiről nem szívesen beszélnek az emberek, a kor, ami sok rosszat, de jót is hozott. Minden ember és család máshogy élte meg. Mindenki különböző szemszögből meséli el. Pedig a lényeg minden esetben ugyan az. A magyar állam, szovjet mintára akarta átalakítani a gazdaságot. Kollektivizálni akarták a magán emberek tulajdonát, ha kellett erőszakhoz is folyamodtak. Végül sikerült nekik és hosszú éveken keresztül így működött a gazdaságunk.

Magyarországon a gazdaság államosítása az 1940-es évek közepén kezdett el kibontakozni. Kiepült az egypártrendszer és Rákosi Mátyás lett az államfő. „*Megvalósult az állam és az azt kézbentartó párt mindenhatósága, az állampolgárok teljes kiszolgáltatottsága.*”¹ „*Gazdasági szempontból a téészesítés elsősorban az iparosítást szolgálta.*”² Az embereknek nem volt magántulajdonuk, az állam mindent elvett tőlük, csak 1hold háztáji földet kaptak. Ott azt termelhetek, amit szerettek volna, de ezek általában nem voltak jó minőségű földek és rendszerint a falu vagy a város határában voltak. Az összes többi vagyonukat a Termelői Szövetkezetbe kellett bevinniük, ott közösen használták a többi gazdával. A téészesítés a rendszerváltással ért véget 1989-ben.

Három családot, pontosabban három családfőt fogok bemutatni, akik ezt átérték és megszenvedték, hogy az állam minden vagyonukat erőszakosan kisajátította. Sajnos én már nem ismerhettem őket, de a nagymamáim el tudták nekem mesélni a történeteket. Volt, aki sokáig nem lépett be a szövetkezetbe, volt, akit agyon vertek, mert nem akart belépni és volt olyan is, aki önszántából lépett be.

Az ellenálló

Először az egyik dédpapám történetét szeretném elmesélni aki, Tiszabezdédén, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében lakott, a magyar-ukrán határ közelében. Az ő lányával, vagyis a nagymamámmal készítettem interjút.

Magyari Lászlóné, Solt, Harmat utca 1./a 2016.03.12.

-Hányan lakják ma Tiszabezdédet?

-Lakóinak száma kb. 2700 fő, amelynek nagyobb része magyar és kb. 30% cigány nemzetiségű.

---

1 1 Történelem IV. Szerk.: Pálincás Mihály Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2012, 189.o.

2 2 Történelem IV. Szerk.: Pálincás Mihály Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2012, 190. o.

-Mikor kezdődött el a téeszésítés?

-Az 1962-es TSZ szervezés idején én 13 éves voltam. Az édesapámnak 15 hold földje volt. A lakosság nagy része tiltakozott. Először a nagy gazdákat próbálták meggyőzni, hogy őket követve akkor majd a kisebb földtulajdonnal rendelkezők is hamarabb belépnek

1. ábra Varga Dezső, lelőhely: Magyarai Lászlóné, Solt, Harmat utca 1./a családi album

Az édesapám semmiképpen nem akarta bevinni a TSZ-be a vagyonát, mivel az 50-es években a jól működő kisboltját bezárták.

-De ezt még a téeszésítés előtt?

-Igen, a téeszésítés előtt az 50-es években. A vasút építése kapcsán, a vasút nyomvonalának lefektetésekor kisajátították a 2 hold fiatal gyümölcsösét és úgy érezte, hogy ő a meglévő vagyonát már senkinek nem adja oda. Több alkalommal jöttek ilyen aktivisták, akik ugye próbálták beszervezni, kicsit erőszakos ráhatással is. Órákig ott ültek a lakásunkba. Az apukám nem lépett be a TSZ-be.

-Később meggondolta magát?

-Pár év múlva azonban

rákényszerült, hogy pártoló tagként belépjen. Mert a 15 hold földjét, amit a TSZ ugye elvett és a tagosítás folytán öt különböző helyen, a falu legszélén mérték ki, rosszabb minőségű földekbe. A szőlőjét körbevevő addig az ő tulajdonába lévő földet a TSZ elvette megszüntetve az utat, hogy be tudjon járni a szőlőjébe, és amikor bement akkor megbüntették ezért. Szóval végül is rákényszerült, hogy belépjen a szövetkezetbe, pártoló tagként.

-És ez mit jelentett?

-Azt jelentette, hogy bevitte a vagyonát, de nem dolgozott a TSZ-be egy napot se. Bevitte a lovait, a tehenét, a kocsiját, a 15 hold földjét, de abba az időbe már voltak egészségügyi problémái és leszázalékolták, tehát nem volt aktív dolgozója a TSZ-nek.

-Amikor belépett a papa követték a többiek is?

-Nem őt követték, hanem már korábban belépett a falu lakossága. Először nagyon döcögősen indult ugye a munkaegységekért nem volt havi fizetés. [...] Tehát az első

években az emberek szinte rosszabbul éltek, mint egyéni gazdálkodó korokban és talán a közösségi szellem se volt olyan [...] nem érezték azt, hogy az az enyém. Pár év múlva szervezettebbé vált a termelés és kialakult az iparszerű gazdálkodás és jobb jövedelmet kaptak az emberek. Tulajdonképpen ennek kapcsán kezdett el fejlődni a falu mégis a TSZ szervezés következtébe.

-Szóval akkor a TSZ jobb jövedelmet hozott?

-Igen, bár ez az elején nem volt elég a megélhetésre így jól jött a háztáji föld bevétele.

Egészen sok ideig nem lépett be a szövetkezetbe és ellenállt, de végül ő is kijelentette,

2. ábra Varga Dezső forrás: Magyar Lászlóné Solt, Harmat utca 1./a 2016.03.12. családi album

hogy Magyarországon és a faluban is sokkal jobb az emberek helyzete, mint a háború előtti időszakban. Igaz, hogy

ehhez az állapothoz sok évnek kellett eltelnie, de megérte a szenvedést. A TSZ-nek immáron volt elég pénze kifizetni az embereket, mivel a falu az ukrán határhoz közel fekszik. Így a szövetkezetben megtermelt árut (pl.: zöldséget, gyümölcsöt, búzát, kukoricát)

el tudták adni az oroszoknak.

3. ábra Varga Dezső és előtte az apukám, forrás: Magyar Lászlóné Solt, harmat utca 1./a családi album

Magyari Lászlóné, Solt, Harmat utca 1./a 2016.03.12.

-Hatalmas politikai propaganda kísérte. [...] És sok embert megfenyegettek végül is ahogy mondtam erőszakosan próbálták beterejni az embereket, mert mindenki őrizni akarta a maga kis függetlenségét és nem akartak egykönnyen megválni a nehéz munkával összekuporgatott vagy megörökölt birtokuktól. [...] Aki nem akart belépni bevitték a Tanácsházára és még olyan is volt, hogy fizikailag bántalmazták.

-Csak azért mert nem lépett be a TSZ-be?

-Igen.

“Hány meg hány embert megfenyegettek, s úgymond felhívták a tanácshoz "elbeszélgetésre", mert nem akarták aláírni a belépési nyilatkozatot. Nem akartak egykönnyen megválni a nehéz munkával és az ősök szorgalmával olykor több évszázadon át összekuporgatott és megörökölt birtokuktól. [...] Amikor a tanácsházához értek, lerántgatták a szekérről és ütlegelve igyekeztek az épületbe vinni. Ez azonban nem sikerült, mert az esőcsatornában megkapaszkodott, majd miután az leszakadt, el tudott szaladni. Így sem menekült meg szerencsétlen ember, mert a temetői transzformátornál utolérték és tovább ütötték.”³

---

³ http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mezolahany/pages/monografia/20_fejezet.htm

-És a vezetői a tanács tagjai voltak vagy azokból lettek a TSZ vezetők?

-A TSZ vezetők általában abba az időbe legalábbis először a legnagyobb gazda volt Tiszabezdéden, de sok helyen a párt jelölt ki [...] sok TSZ élére nem biztos, hogy a legjobban hozzáértő emberek kerültek. Akik párthű katonák voltak. Azok a tsz-ek nehezebben is boldogultak, mert nem volt annyi szakmai tapasztalat a hátuk mögött. Azok a tsz-ek működtek igazából jól, ahol mondjuk olyan ember került TSZ elnöknek, aki addig is dolgozott a saját 25 hold földjén, megvolt a saját tapasztalata és tudta, hogy mivel, mikor, mit kell csinálni.

A szövetkezet kezdeti bizonytalansága végül is jóra vezetett csak az elindulás volt nehézkes. Bár így is sok fiatal inkább ment el a vasúthoz dolgozni, minthogy a földeken legyen. De ugye ez az állapot nem csak Tiszabezdétre, hanem az egész megyére kiterjedt. Abban az időben nagyon sokan mentek el a fővárosba dolgozni a jobb megélhetés reményében.

„Bal oldala volt ez, mostohán kezelt része a hazának, ahogy Váci Mihály, a megye nagy költője írta.”⁴

Csak a lovakat ne

A másik dédapámhoz az ország túlsó felébe kell, képzeletben utazunk, mivel ő Apostagon, Bács-Kiskun megyében lakott. Igazából neki nem volt sok földje, de a feleségének annál inkább. Mivel a dédnagyanyám egyke volt, mindenképp meg kellett házasodnia bár dédnagyapám nem volt túl gazdag, de fess, fiatal legény volt. Jó partinak tűnt. Így a vagyont a leány hozta a házasságba. Menye, az anyai nagymamám beszélt nekem a történetekről.

Balog Jánosné, Apostag, Bajcsy-Zs. utca 37. 2016.03.13.

-Apostagon mikor kezdték el az embereket beszervezni a tsz-ekbe?

4. ábra balog János és neje Roszik Ellenálltak a falulakók?
Anna forrás: Balog Jánosné, Apostag
Bajcsy-Zs. utca 37, 2016.03.13.

-Legfőképpen azok álltak ellen,

akinek sok földje volt, jószágja volt, lova volt, kocsija volt, azok teljes mértékig tiltakoztak, nem akarták a saját tulajdonukat a közösbe bevinni. Nagyon sok volt

⁴ http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mezolahany/pages/monografia/20_fejezet.htm

a napszámos annak jó volt a tsz, mert nem volt földje és kaptak1 hold háztájékit. De akinek volt 30, 40,50, 60 hold földje az bizony nem örült neki és inkább hagyta összeverni magát, meg öngyilkosok lettek. Apostag nem volt nagy lélekszámú, de 10-15 nagygazda volt, és mikor már jó párat kékre, zöldre vertek akkor a többi már nem akarta, hogy ő is hasonló képpen járjon inkább beléptek. Egyszerűen nem láttak kiutat.

-A Balog papa rögtön belépett a szervezetbe? Ő önkéntesen belépett?

-A Balog papának a felesége hozta a vagyont tehát tulajdonképpen őt annyiból érintette, hogy nagyon szerette a lovat és két gyönyörű lova volt kocsival és attól nem akart megszabadulni meg a saját szőlejétől. Könnyebben le tudott mondani, mert ő neki nem volt olyan sok.

-A végén összegzés képpen jónak gondolta a téészesítést?

-Annyiból jó volt, hogy nyugdíjat kapott semmi más előnyét nem látta.

-Kb. mennyi hold földje volt a papának meg a mamának?

-Összességébe? [...] Hát olyan 8 hold volt. Ők a kulák listára nem kerültek föl.

-Mi volt a fekete vágás?

-A fekete vágás az volt, hogy a szövetkezet engedélye nélkül vágtak otthon állatot. Engedélyt kellett kérni és be is kellett adni belőle a közösbe (pl.: zsírt, húst, tojást) és vitték a városi embereknek, hogy azoknak is legyen miből enni, mert ugye az átmenet, hogy még nincs tsz de a paraszt se dolgozik akkor miből éljenek.

5. ábra Balog János, neje Roszik Anna és két gyermekük Sándor, János forrás: Balog Jánosné, Apostag Bajcsy-Zs. utca 37. 2016.03.13. családi album

Szóval a dédpapámnak nem volt semmilyen rossz élménye, mivel nem volt annyi földje és vagyona. A rendszerváltás után visszakapta a földjeit, amik még mindig a családunk birtokában vannak. A földeket visszavásárolták és most a nagypapám testvére műveli őket. Talán mégis volt néhány ember, akit nem rázott meg mélyebben a téészesítés. De voltak bizony olyanok is, akik belebetegedtek a téészesítésbe.

6. ábra Bognár Lajos és Lajosné, forrás: Bognár István, Apostag, Bajcsy-Zs. utca 25. családi album

A falu harmadik leggazdagabbja

Bognár István a nagymamám szemközti szomszédja Apostagon. Úgy gondolom, hogy az ő nagyszüleinek a történetét is érdemes megvizsgálni, mert a többi történethez képest ez valahogy másabb. Bognár Lajos a falu harmadik legtöbb földjét birtokolta, nagybirtokosnak számított, így felkerült a kulák listára is. Nem volt hajlandó belépni a szövetkezetbe, nagyon sok év munkája volt a háta mögött, nem akarta, hogy egyik napról a másikra elvegyék tőle. De sajnos őt is utolérték a kormány emberei és 1950-56-ig folyamatosan jártak hozzá, bántalmazták a tanácsházán. Teljesen belebetegedett a történetekbe és végül a felesége

ápolta 2 éven keresztül, mert annyira leépült. Az ő történetüket is a mamámtól tudtam meg.

Mint már említettem Bognár Lajos volt a harmadik leggazdagabb a faluban, 60 magyar hold földjük volt. Ezek a földek végig körbevették Apostagot, ha a falu határában valaki ment tudta, hogy az ott végig Bognár föld volt. Mivel ilyen nagyszámú földbirtoka volt őt is kényszerítették arra, hogy belépjen a Termelői Szövetkezetbe. De neki esze ágában sem volt, hogy oda adja a vagyonát a közösbe. Ezért egyszer bevitték őt a Tanácsházára. Egész

7. ábra Bognár Lajos és családja, Forrás: Bognár István, Apostag, Bajcsy-. Zs. utca 25. 2016.03.13.

éjjel vallatták és nagyon csúnyán összeverték. Maradandó sérüléseket szenvedett. Másnap a feleségéhez elmentek a tanácstól emberek (nem azok, akik összeverték a férjét) és aláírtak vele egy olyan nyilatkozatot, ami azt bizonyította, hogy előző este semmi sem történt a férjével. Bognár Lajos lebénult és a felesége évekig ápolta őt, de pár évvel később meghalt. A felesége még sokáig élt.

Minden kornak megvan a maga háttértörténete, annak miéértje, és persze mindennek megvan az oka. Ezt a kort senki soha nem fogja elfeledni, mindenkinek beleégett az agyába, mindenki kíváncsi az eltitkolt igazságokra, amik meglapulnak a sorok között. Mert nagyon sok olyan család van, akik történetét nem adják tovább és nem terjed el az emberek között, pedig ezekről, mint például Auswitz-ről is tudnia kell a hétköznapi embereknek, nem csak a kutatóknak, történészeknek. Vajon mi történt 50 vagy 60 évvel ezelőtt azokkal az emberekkel, akik lehet, hogy most is köztünk élnek? Engem mindig is érdekelt, miként éltek a polgárok kisebb faluban mikor még a legtöbben a mezőgazdaságban dolgoztak. Végül rájövök, hogy minden kor különleges és ezer féle titok húzza meg magát a fényképek és a történetek mögött.